

Návrh pro konceptualizaci primární prevence Kraje Vysočina

Témata/okruhy primární prevence Kraje Vysočina

Podpora rodiny a rozvoj rodičovských kompetencí (včetně rodin s dětmi se specifickými potřebami)

Aktivity zaměřené na:

- vzdělávání rodičů (workshopy, semináře, tréninkové aktivity)
- volnočasové aktivity
- poradenské a rodinné mediační služby
- předporodní kurzy a přípravy
- asistence
- logopedie
- osvětové aktivity
- svépomocné skupiny

Podpora partnerství a rozvoj partnerských kompetencí

Aktivity zaměřené na:

- vzdělávání rodičů (workshopy, semináře, tréninkové aktivity)
- volnočasové aktivity
- poradenství
- svépomocné skupiny
- kulaté stoly
- osvětové aktivity

Podpora mezigeneračních vztahů a komunitního života

Aktivity zaměřené na:

- vzdělávání rodičů a prarodičů (workshopy, semináře, tréninkové aktivity)
- volnočasové aktivity
- poradenství
- svépomocné skupiny
- kulaté stoly
- osvětové aktivity

Podpora slučitelnosti osobního, rodinného a pracovního života

Aktivity zaměřené na:

- ocenění zaměstnavatelů
- poradenství pro zaměstnavatele i zaměstnance
- osvětové aktivity
- zařízení péče o děti (dětské skupiny)
- coworking

Úvod

Návrh pro konceptualizaci primární prevence Kraje Vysočina (dále „Návrh konceptualizace“) vznikl v rámci projektu Ministerstva práce a sociálních věcí (dále „MPSV“) *Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů* (dále „Projekt“), registrační číslo CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0006233, který je financován z Evropského sociálního fondu.

Tento Návrh konceptualizace vychází z *Koncepce rodinné a seniorské politiky Kraje Vysočina na období 2017–2021*¹ (dále „Koncepce kraje“), z *Koncepce rodinné politiky*² (dále „Koncepce“). Návrh navazuje na předešlé výstupy Projektu, a to především na *Návrh rozšíření opatření a aktivit stávající Koncepce rodinné a seniorské politiky Kraje Vysočina*³ a na *Návrh implementace opatření v Kraji Vysočina*.⁴

Kraj Vysočina vnímá rodinu jako základní jednotku společnosti, jejíž dobré, a hlavně všestranné fungování je podmínkou soudržnosti a rozvoje celé společnosti. Snaží se aktivně reagovat na demografické a socioekonomické změny ve společnosti a tím vytvářet příznivé podmínky pro život rodin na Vysočině. Rodinnou politiku soustředí na podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí, s respektem autonomie a schopnosti rodin se samostatně rozhodovat.⁵

Cílem dokumentu Návrh konceptualizace je komplexně pojmut primární prevenci funkčních rodin⁶ v Kraji Vysočina z pohledu členů regionální platformy Projektu a dalších odborníků v kraji.

¹ Krajský úřad Kraje Vysočina. *Koncepce rodinné a seniorské politiky Kraje Vysočina, na období 2017–2021, část A*. [online]. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4081709. Krajský úřad Kraje Vysočina. *Koncepce rodinné a seniorské politiky Kraje Vysočina, na období 2017–2021, část zB*. [online]. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4081710.

² MPSV. *Koncepce rodinné politiky*. 2017. [online]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf

³ *Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů. Návrh rozšíření opatření a aktivit stávající Koncepce rodinné a seniorské politiky Kraje Vysočina*. [online]. Dostupné z:

http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/N%C3%A1vrhy_koncepc%C3%AD_NRKRP_VYS.pdf

⁴ *Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů. Návrh implementace opatření v Kraji Vysočina*. [online]. Dostupné z: http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/images/N%C3%A1vrhy_implementac%C3%AD/N%C3%A1vrh_implementation_opat%C5%99en%C3%AD_VYS.pdf

⁵ Krajský úřad Kraje Vysočina. *Koncepce rodinné a seniorské politiky Kraje Vysočina, na období 2017–2021, část A*. [online]. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4081709

⁶ Jedná se o rodiny, které nepotřebují podporu skrze sociální služby a dochází k naplnění potřeb jednotlivých členů rodiny.

Vymezení primární prevence z pohledu odborníků kraje a regionální platformy

Primární prevencí pro rodiny s dětmi jsou míněny služby a programy, které nespádají do kategorie sociálních služeb, registrovaných dle Zákona o sociálních službách (Zákon č. 108/2016 sb.) a nesouvisí s výkonem sociálně právní ochrany dětí. Jedná se o služby a programy, které jsou zaměřené především na cílovou skupinu funkčních rodin s mezigeneračním přesahem (rodiče, děti a prarodiče).

Můžeme ji chápat jako podporu vzájemných dobrých vztahů a podporu rodinného soužití (umět budovat dobré vztahy uvnitř rodiny, pracovat sám na sobě, sebevzdělávání všech členů rodiny) a jako preventivní komplexní působení v oblasti rizikových jevů (citových vazeb, stresu, účinku návykových látek atd.) s důrazem na bio-psycho-sociální hledisko a zdravý životní styl. Cílem je pozitivní osobnostní rozvoj sociálních dovedností, kompetencí a efektivní komunikace v rodině. Podpora se dotýká i oblasti zdravého způsobu života nebo zdravého životního stylu, smysluplného trávení volného času celých rodin, posilování schopností dětí a mladých lidí samostatně zvládat náročné životní situace a přijímat důsledky svých rozhodnutí.

V řešené oblasti primární prevence je také důležité myslet a reagovat na aktuální společenskou situaci, např. formou poskytování aktuálních informací o nových formách útoků zejména na děti (například v kyberkriminalitě) a samozřejmě i ve vhodném poskytování informací o nových přístupech ve zvládání rodinných vztahů a komunikace uprostřed rodiny. Nutné je také reagovat na nově vznikající výzkumy, jak se těmto oblastem věnovat.

1. Podpora rodiny a rozvoj rodičovských kompetencí (včetně rodin s dětmi se specifickými potřebami)

Podpora funkční rodiny, tak jak byla výše vymezena, může předcházet případným problémům a konfliktům v rodině, které mohou vést k ohrožení její funkčnosti.

Preventivní aktivity na podporu rodiny a rozvoj rodičovských kompetencí (včetně rodin s dětmi se specifickými potřebami):

- Vzdělávací aktivity pro rodiče, zaměřené na kvalitní rodinné vztahy, péči a výchovu dětí či rozvoj osobnosti rodičů.

- Programy pro veřejnost na témata vztahy v rodině, vztahy v manželství, zdravá rodina, zdravý životní styl, péče o rodinné příslušníky, výchova, různé přístupy k dětem a jejich výchově a vzdělávání.
- Programy pro veřejnost na témata spojená s rodičovstvím – čekáme narození dítěte, jaké to je být rodič, předporodní kurzy.
- Konzultace a poradenské aktivity pro rodiče, děti a prarodiče.
- Osvětové aktivity a informační činnost.
- Podpora spolupráce mezi organizacemi, které se věnují prevenci v oblasti rodiny.

2. Podpora partnerství a rozvoj partnerských kompetencí

Podpora partnerství a rozvoje partnerských kompetencí může působit preventivně především v oblasti komunikační a vztahové u partnerů (rodičů) v rodině, či partnerů plánujících rodičovství.

Preventivní aktivity na podporu partnerství a rozvoj partnerských kompetencí:

- Vzdělávací aktivity a programy pro partnery, zaměřené na kvalitní partnerské vztahy, rozvoj osobnosti partnerů, řešení partnerských krizí – večery pro snoubence, párové doprovázení mladých manželů, manželské večery.
- Programy pro veřejnost na témata spojená s partnerstvím – semináře, přednášky.
- Konzultace a poradenské aktivity, jako možnost předcházení a řešení partnerských krizí.
- Osvětové aktivity a informační činnost.
- Podpora spolupráce mezi organizacemi, které se věnují prevenci v oblasti partnerství.

3. Podpora mezigeneračních vztahů a komunitního života

Podpora mezigeneračních vztahů a komunitního života posiluje vzájemný respekt a vnímání odlišných potřeb členů rodiny s cílem zlepšit kvalitu života rodin na místní úrovni.

Preventivní aktivity na podporu mezigeneračních vztahů a komunitního života:

- Podpora dostupných a kvalitních služeb v obcích Kraje Vysočina, které rodinám efektivně napomáhají při řešení jejich problémů.
- Podpora aktivit vedoucích k prevenci negativních a nežádoucích jevů v rodinách.
- Metodická a finanční podpora Kraje Vysočina obcím zavádějícím a realizujícím prarodičovská opatření.

4. Podpora slučitelnosti osobního, rodinného a pracovního života

Podpora slučitelnosti osobního, rodinného a pracovního života posiluje vyvážené zohledňování nejlepšího zájmu dítěte, realizaci plnohodnotného rodičovství a zároveň zohlednění zájmu rodičů profesně se uplatnit a finančně stabilizovat.⁷ Motivace firem k tvorbě prorodinného klimatu přináší benefity nejen rodinám, ale i samotným zaměstnavatelům.

Preventivní aktivity na podporu slučitelnosti osobního, rodinného a pracovního života:

- Podpora zlepšení podmínek rodičů na trhu práce a motivace zaměstnavatele k zavádění opatření umožňujících sladování pracovního a rodinného života rodičů pečujících o malé děti – propagace a sdílení dobré praxe.
- Aktivní spolupráce klíčových aktérů v oblasti slučitelnosti osobního, rodinného a pracovního života a zaměstnavatelů v Kraji Vysočina – Krajská hospodářská komora, Czech Invest, Úřad práce ČR.
- Motivace zaměstnavatelů k firemním auditům.
- Ocenění organizací (zaměstnavatelů), které do svých provozních činností integrují zájmy sociální, enviromentální, etické, lidskoprávní. V personálních otázkách kladou důraz na potřeby zaměstnanců (Cena hejtmana Kraje Vysočina za společenskou odpovědnost).

⁷ MPSV. Zpráva o rodině 2020. [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va+o+rodin%C4%9B+2020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>

Závěr

V Kraji Vysočina je podpoře primární prevence v rodině, tak jak byla definována výše v dokumentu, věnována velká pozornost. Důkazem toho je proaktivní přístup sociálního odboru Kraje Vysočina, který pravidelně připravuje a nabízí vzdělávací, edukativní a preventivní akce a aktivity pro rodiny. Kraj, formou grantového programu *Fond Vysočiny*, finančně podporuje organizace, které nabízejí výše vymezenou primární prevenci. Jedná se o organizace, které poskytují tzv. doplňující služby pro rodiny s dětmi, čímž jsou míněny služby, které nespádají do kategorie sociálních služeb, registrovaných dle Zákona o sociálních službách (Zákon č. 108/2016 sb.) a nesouvisí s výkonem sociálně právní ochrany dětí. Jedná se o služby, které jsou zaměřené především na cílovou skupinu funkčních rodin s dětmi a aktivních seniorů.

Této cílové skupině je napomáháno předcházet sociálnímu vyloučení, ale také umožněno setkávání, smysluplné trávení volného času, a především práce na svém rozvoji a vzdělávání, posílení rodičovských, partnerských a seniorských kompetencí a sdílení vlastních zkušeností a poznatků z rodinného a seniorského života. Pracují s rodinou a seniory především preventivně, napomáhají ke správnému fungování rodiny a samostatnosti seniorů. Slouží však i rodinám a seniorům, kteří se ocitnou v obtížné situaci či procházejí nepříznivým obdobím (ztráta partnera, nepříznivá sociální či finanční situace, výchovné problémy s dětmi atd.)

Doplňující služby pro rodiny s malými dětmi a seniory zajišťují především mateřská a rodinná centra či spolky, které pro ně na místní úrovni organizují aktivity, napomáhající k výše uvedeným cílům. Nejde pouze o jednorázové hromadné kulturně-spoločenské akce (karnevaly, koncerty, divadelní představení, průvod atd.), ale především o opakovaná aktivity pro menší skupiny lidí v podobné situaci či věku (rodiče na MD/RD, lidi v seniorském věku), se kterými kontinuálně pracují a rozvíjí jejich potenciál. Kromě organizovaného setkávání a sdílení zkušeností jde o vzdělávací aktivity typu přednášky, semináře, kurzy, besedy či pohybové aktivity, např. zdravotní cvičení pro seniory, cvičení pro maminky v těhotenství či cvičení s dětmi, organizované procházky, sportovní aktivity). Odpovědné osoby či koordinační pracovníci těchto organizací mají přehled o dění v rodinné a seniorské oblasti na místní úrovni a jsou schopni zájemcům poskytnout základní informační servis v těchto oblastech. Často tyto organizace spolupracují i s odborníky (psycholog, právník, sociální pracovník, úřad), kteří zajistí klientům potřebné odborné poradenství.

Všechny tyto služby přispívají k naplňování hlavních priorit stávající *Koncepce rodinné a seniorské politiky Kraje Vysočina na období 2017–2021*, kterými jsou *Spoluvytváření*

